

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriul este de done ori in septemana, miercuria si sambata.

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serio s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 87.

Sibiu, 28/9 Novembre 1878.

Anulu I.

Cestiunea Croatiei.

Lectorii nostrii cunosc din diverse informatiuni, cătu de multu s'emană relatiunile politice ale Croatiei ac'asta monarchia cu ale Transilvaniei, sciu si cauzele pentru care, om'eni si midiol'ocele prin care Croati'a in fu in stare de a inainta la rangulu politicu unde se afla ea astadi, era Transilvani'a cad'iu in starea in care o vede t'ota lumea. In Croati'a dela 1848 nu a cutediatu nimeni se dica vreodata natiunei: „Avemu se mergemu totudeauna cu gubernulu, cu ministeriulu, fia acela compusu din oricare partida politica si din orice elemente nationali. Suntemu neinvetiati, necultivati, prosti, abia meritamu se fimu renumerati intre natiuni; nu ne totu vorbiti de drepturi dumnediesci si omenesci; destinulu nostru este, că se traimu din grati'a altora, se ne castigamu câte-unu dreptu nationale politicu si bisericescu, totu asia, merg'endu in genunchi, precum se t'escu pecatosii cătra ic'onele fac'etorie de minuni.“ — „Trimiteti deputati la parlamentulu centrale (senatulu imperiale din Vien'a) si t'ote celelalte vi se voru adaoge voue, cali ferate, dotatiuni pentru cleru si alte bunatati minunate,“ li se dicea si croatiloru neincetatu dela 1861 până in a. 1866. „Ne inchinamu cu multa plecatiune si f'orte multiamimu pentru at'atea promisiuni frum'ose; dara mai antaiu voimu se scimu curatu si respicatu, cum remane cu autonomi'a n'ost'ra provinciale, cu drepturile n'ost're sacre nationali, cu limb'a, cu autonomi'a eclesiastica, cu fondurile si veniturile n'ost're provinciali; că-ci adeca se vedeti dv. domni austriaci, principiile politice si aplicarea loru prevediute in preain. diploma imperiale din 20 Octob're 1860 totu ne-ar mai conveni; dara schimbarile facute in aceea prin patent'a din 26 Februaru 1861 nu sunt nicidecum pe gustulu nostru si — multe din t'rens'a nici chiaru pe alu dv'ost'ra, de es. §. 13. Scurtu, vointi'a n'ost'ra este, că mai antaiu se ne regulamu afacerile n'ost're de acasa, si numai dupa aceea se plecamu la unu drumu departatu, cătra Vien'a.“

Dupa Sadowa-Königgrätz croatiloru le venia invitatiuni insocite de mari complimente dela — Pesta. Limbăgiulu croatiloru remase acelasi: „Se venimu si la voi, dara se vedemu cine si ce ne remane acasa la noi.“ Atunci intieptulu Franciscu Deak recte Pescariu, de origine din Macedoni'a,

dise cătra ungureni: Daca voiti se ve consolidati, se aveti pace si liniste in fiitorulu dualismu, trimiteti croatiloru una foia alba, că se 'si scria pe ea drepturile, pe langa care credu ei că 'si voru conserva nationalitatea si că voru fi in stare de a prospera in provinci'a loru. Ungureni adoptara, de si cu mare greutate, consiliulu lui Pescariu, inse cu planulu rezervatu, că indata se forme die cumva o maioritate magiar'ona in sinulu Croatiei, care apoi se scria pe foi'a alba totu ce li se va dicta din Pesta. Asia s'a si intemplatu; dara pacea dintre croati si ungureni a disparatu si croatii n'au pausat, până ce n'au delaturatu pe partid'a magiar'ona si au pusu in capulu mesei pe cea nationale, cu care apoi se inchiati unu nou actu, alu carui simburu fu: administratiunea politica, justiti'a, cultulu si instructiunea in Croati'a remanu in manile natiunei serbo-croatic'e, si din veniturile ei circa 4 milione fiorini; t'ote celelalte drepturi si acte de suveranitate, intre care la loculu antaiu e restulu pungei, anume impositile indirecte si darea in sange spre intregirea armatei comune, se t'reca si se remana in potestatea statulu ungurescu si respective in a monarchiei dualistice.

„F'orte bine,“ isi disera atunci multi serbo-croati. Bine si nu prea, respunsera altii, carii vedea si mai departe, si eta pentru ce.

Dela 1871 inc'oce se decise desfiintiarea granitiei, adeca a institutulu militariu destulu de vechiu, din Banatu, Slavoni'a si Croati'a. Acea desfiintiare semnific'a, că cele 14 regimente si alte trupe (ciaichistii) scotiendu-se de sub administratiunea militara, se se incorpore die la provincia, se fia gubernate si administrate dupa legi civili. Sunt 7 ani, de candu „graniti'a“ din Banatu fu incorporata la Ungari'a, din contra graniti'a serbo-croata nu s'a incorporatu nici până astadi la Croati'a, ci preste 750 de mii serbo-croati fora a mai fi militari, se administra totu militarescu; prin urmare, aceea si natiune se tine totu desbinata. Diet'a Croatiei a cerutu până acum de repetite-ori incorporarea „granitiei,“ inse totudeauna f'ora nici-unu resultatu, era că temeiu alu acelei denegari se aduce numai pretestulu, că acelu poporu militariu inca totu nu ar fi matoru pentru viati'a constitutionale. (Ce mai viatia!) Indesiertu replic'a croatii, că graniti'a transilvana — cinci regimente mari — se afla incorporata dela 1852 la provincia, si cea banatica

de 7 ani, si că serbo-croatii nu sunt mai pucinu matori, de es. pentru legi electorali, decâtu romanii si secuii. Adeverulu inse este, că celoru dela putere li se pare lucru prea peste mesura periculosu, că tocma 1,900.000 locuitori de aceea si nationalitate pe 755 miliarie □ se fia intruniti si reprezentati prin diet'a Croatiei:

La acea buba rea care c'oce mereu, se adaoga alte doue, p'ote si mai dorer'ose. Una este, că croatii ceru cu perseverantia barbat'escu, că dupa-ce titlulu istoricu alu tieri loru e recunoscutu si usitatu că regatu triunitu (dreieiniges Königreich), regatulu Dalmatiei se fia subtrasu dela senatulu imperiale si alaturatu la Croati'a.

In momentele de facia st'a la ordinea dilei Bosni'a si Hertiegovin'a, Aci serbo-croatii si chiaru diet'a loru, esu cu diverse temeieri istorice si ethnographice, adeca nationali, cerendu cu totu adinsulu, că dupa-ce se ocupara acele provincii, până acuma turcescu, se nu mai fia vorb'a numai de ocupatiune, ci de anexiune puru si simplu la monarchia si totuodata immediatu de incorporare la Croati'a. Se intielege prea usioru, că ungureni nu voru acea incorporare odata cu viati'a, si că dilele acestea isi batu capulu cum se faca, că monarchulu nici se prim'esca in audientia pe deputatiunea croata, alesa spre a supune adress'a dietei la cunoscinti'a prea inalta. In constituirea unei tieri autonome de preste patru milione de slavi meridionali, ungureni vedu periculu supremu pentru domni'a loru. De aici vine, că irritatiunea reciproca si ferberea colcait'oria dintre ambele acelea elemente nationali, slavi si magiari, se p'ote asemena numai cu cea dela 1848; era invetiatur'a pentru noi este, precum observaseramu si la alte ocaziuni de repetite-ori in cursulu anului, că se fimu cu neadormita luare aminte la evenimente de natur'a acestora, cu at'atu mai virtosu, că la casuri de asia, se ceru nu numai pungile n'ost're, adeca impositile grele, ci si sangele filorlu nostrii.

Transilvani'a.

(Sciri economice.) Dupa trei ani sterpi, in fine mai av'u si ac'asta ti'era nefericita unu anu bunicelu, de si nu f'ora esceptiune, din cauza că in unele tinuturi stricasera ploile cele multe. Dara destinulu ori-carei tieri f'ora industria mare si

Foisi'ora „Observatoriului“.

Francina s'eu Firulu Feci'orei.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare si fine.)

XVI.

Baronulu Roger ajunse maiorenu peste cătuva tempu, si intr'o dimin'etia de Maiu, clopotele din Illiers-les-Arciaux sunara voiosu.

Francina av'eu alb'a diadema a logodniceloru in auriulu seu peru si in ochii ei albastri t'ote diamantele zimbetului.

XVII.

— D'onna bar'ona, ii dise don Bertrand, iti aduci aminte de gingasi'a minune ce'ti aper'a intr'o di usia? Ceea ce odin'ora impiedica de a intra trebue de acum inainte se impiedice de a esi. Eta-te ânim'a casei. Remanu la d'ta. Candu ânim'a lipsesce, cas'a e m'orta.

Totu asia, bunulu preotu vorbi t'ota diu'a si facu bine.

Feci'ora Mario, de ai t'orce at'atu de multu ca se pastredi ânimile tuturoru caseloru n'ost're!

XVIII.

Tempulu trecuse; nimeni nu-'si mai aducea aminte de lun'a de miere. De multi ani, don Bertrand dormea in cimitiru.

Baronulu si barones'a n'aveu copii. Baronulu se ducea departe, multu departe, la venat'ore, si barones'a, singura acasa, plangea.

XIX.

Intr'o s'era, vecinii venira se visitedie pe baron'es'a Francina si 'i disera:

— Cum se p'ote ca baronulu d-tale se te lase asia singura!

Vecinii sunt totudeuna reutaciosi.

Francina respunse:

— Roger 'alu meu e la venat'ore. Si vecinii r'idiendu:

— La venat'ore, da, ha! ha!

XX.

Dupace vecinii plecara, Francina audi sub fere-strele sale o voce cantandu acompaniata de gitara.

— La mediulu noptiei, tatuca?

— Da, este o serenada.

— La ce servesce asta?

— La nimicu, ai se vedi. Francina arunc'a o mant'a pe umerii sei tremurandi.

Unde se ducea ea? Dumnedieu scie. Mani'a este consiliariu reu.

Usi'a se deschise scartiindu cu intristare. Piciorulu Francinei calca p'etr'a pragulu.

XXI.

Ac'esta usia, o data trecuta, f'eta draga, se inchide pentru totudeuna!

Dar inaintea usiei, unu firu subtire se legana la suflarea ventului si veni se atinga faci'a Francinei.

Ac'esta fu de ajunsu.

Francina, care esise pe jumetate, reintra repede, zimbindu printre lacrimile sale.

XXII.

Santa Feci'ora, de ai t'orce at'atu de multu ca se aperi on'orea tuturoru si fericirea tuturoru!

Si privesce, scumpa fetitia, eta unu firu, unu firu de paiangenu, firulu Feci'orei ce'ti mangaie fruntea . . . .

Privesce! Cel'altu capetu, perdutu in azuru, atirna inca de depanat'orea reginei auzeriloru.

XXIII.

— Dar ce se facura, tata, baronulu Roger si barones'a Francina?

XXIV.

— Prin ferestr'a deschisa pe o n'opte de t'onna, candu Francina vis'a, unu fulgu din acele dantele ceresci intr'a, dulce léganu in care zimbea unu micu angeru rosioru, cum erai tu acum noue ani.

Scii tu f'et'a mea? candu acesti angeri vinu, aducu cu dinsii pacea si iubirea.

Pe deasupra léganulu adoratu, Roger si Francina isi intinsera manile. Firulu Feci'orei se prinse de bracia loru si inlantiu ânimile loru.

Roger, Francina si copilulu nu mai form'edia de cătu unu singuru sufletu, ce se numesce famili'a.

Diverse.

— Dupa batali'a dela Hochstädt — 13 Augustu 1704 — marele generalu recunoscu intre prisionieri francesi pe unu soldatu, pe care in decursulu luptei 'lu vediu desv'oltandu o bravura esemplara.

„Deca regele vostru“ 'i dise generalulu, ar avea multi soldati asia bravi ca pe tine, apoi ar fi neinvigibilu.“

— „Ah,“ respunse bravulu, „soldati ca mine are destui, 'i lipsescu inse generali ca d-ta.“

— O femeia pe alu carei fiu 'lu luasera la catane, veni se se planga la unu generalu si se'lu r'oge se 'i scape feciorulu. „Fi linistita bun'a mea,“ 'i dise generalulu, „fiulu d-tale si-au alesu o cariera onorifica. Vedi, eu si unu frate alu meu si chiaru imperatulu si principii sei sunt soldati.“ „Da,“ 'i respunse betran'a mama, „pentru d-v'ost'ra este lesne se fiti soldati, pentru că nu a-ti invetiatu altuceva, Toderulu meu este inse croitoru.“

comerțiu este, că dacă anul este manșu și produsele se fac în abundență, atunci țier'a se îneca cum amu dice, în unsorea sa, că-ci nu pôte pface mai nimicu în bani și poporul nu e în stare se'si ajute la lipsele sale; era dacă anul e sterpu, atunci omenii traiescu ca ursii în scorbura sugându-si unghiile. În totu casulu este înmîtu mai bine candu se facu de tôte, pentru că locuitorii se aiba cu ce se satura. Că anul a fostu bunu, se pôte cunósce și din cercetarea cea mare a tergurilor de septemana pe la cetati și orasie. Asia de es. cele doue tîrguri de marti și vineri, usitate în Sibiu, au fostu în septemana ce trece, mai pline decatu multe tîrguri de țiera. Pretiurile productelor agricole au scadiutu tare în comparațiune cu cele de înainte cu 6—7 luni. În piati'a Brasiovlui se paru a fi cele mai exagerate și totusi multu mai scadiute din ce fusesera înainte. Asia în 1 Nov. 1 hectolitru grâu frumosu curatu se vindea cu 6 fl. 80 cr., de midiulocu 6 fl. 20 cr., amestecatu 4.80; secara frumósă 4.80; ordiu curatu 4.20; ovesu 2.30 și 2.20; papusioiu (cucuru, porumbu) 4.30; malaiu 4.70. mazare 5.60; linte 7.10; fasole 5.30; sementia de inu 9.60 (scumpa); sementia de canepa 7.50; cartofi carii fusesera fôrte efini a. tr., se vendu cu 1 fl. 65 — Carnea de vita kilogr. (scumpa) cu 40 cr.; c. de porcu 48. c. de ôie 24 cr. 100 kilogr. seu prospetu 30 fl., seu topitu 36 fl.

În tôte celelalte piatie transilvane cerealiile sunt mai efine decatu la Brasiovu, dara spre a castiga spatiu, vomu însemna pentru economi și comercianti din fiacare piatia numai câte doue produse principale, din alu caroru pretiu se potu combina si alu celorlalte în proportiune. Asia: aici în Sibiu grâulu frumosu hectolitru (în greutate de 76 pana la 80 kilograme) e 6 fl. 20 cr., papusioiu (70—72 kil.) 3 fl. 30 cr. La Clusiu grâu frumosu 4 fl. 60 cr., papusioiu 3 fl. În Aiudu grâu curatu 5.50, papusioiu 3 fl. În partea oppusa a țierei, la Gherl'a grau curatu 4 fl. 20 cr., papusioiu 3 fl. 50 cr. În Reghinu grâu curatu 4.78, papus. 3. Carnea de vita în acestea piatie e cu 30 pana la 32 cr. 1 kilgr. În Fagarasiu sunt mai tôte pretiurile ca în Brasiovu.

Nutretiu de vite inca este mai preste totu de ajunsu.

Amu inchiâietu mai susu din efinatate la fertilitatea anului. Mai e inse de însemnatu și alta împregiurare atinsa și în Nr. tr. Executiunile de contributiuni si-au aruncatu retiele preste tóta țier'a că-ci este patrariulu din urma, care trebuea se fia platitu în 15 Octobree. Dara vai, candu si de unde se'si platésca poporul datorile vechi, în care se vede aprôpe inecatuu!! Si apoi mai striga unii emigrati întiepti, carii vedu departe pana la nasulu propriu, ca se se nu le cantamu atatea despre economi'a nationala?

În districtele cu vii s'au facutu struguri fôrte multi; ce folosu inse ca pretiurile sunt apasate, era cei carii facu vinuri artificiosu cu ingredientie chemice blastemate, le apasa și mai tare.

(În cestiunea calei ferate dela Predealu). „Kelet“ din Clusiu passionatu spre a degrada și innegri totu ce e romanescu, acusa din nou pe guvernulu Romaniei, ca nu se lucra nimicu pe lini'a Ploiesci-Predealu. Noi inse amu conversatu în dilele trecute acolo la faci'a locului, cu doi ingineri, unulu germanu și altulu romanu, carii la întrebarea nôstra ne respușera: Ungurii cu scurt'a loru linia Brasiovu-Predealu obligati prin conventiune a o termina în Maiu 1878, nu voru fi gata pâna în Maiu 1878; era noi, de si amu portatu resboiu teribile, totusi linile Ploiesti-Campina și Sinai'a-Predealu avemu se le firminamu estimpu pana în Decembre. Ne remane partea din midiulocu Campin'a-Sinai'a, cea mai grea din tôte, căci pe o singura sectiune vinu 6 tunelle și 25 de poduri. Acêsta o vomu termina în anul viitoriu. Noi avemu preste trei mii de lucratori, pentru-câ platimu multu mai bine decatu ungurenii. Asia dara diferenti'a între ei și noi va fi numai de 5—6 luni. —

Revista politica.

Între primii oratori iscrisi în contra proiectului de adresa, elaboratu de comisiunea esmisa ad hoc și care a fostu pusu la ordinea dilei în 4 l. c. în senatulu imperiale din Vien'a, a fostu comitele Hohenwart. Discursulu seu prin care au combatutu tenôrea acelu proiectu de adresa, se pôte considera ca discursulu de programa gubernamentală, prin care marele și multu temutulu capu alu partidei federaliste si-au espusu principiile sale politice și ale partidei sale cu o demnitate înpunatôre de respectu și cu o seriositate ce caracteriséza pe

adeveratulu barbatu de statu. Prin o fericita grupare a rezultatelor obtinute în decursulu celoru 12 ani ai periôdei dualistice, celebrulu oratoru au formulatu unu actu de acusare îndreptatu în contra partidei centralista „fidela constitutiunei,“ în care, ca și din cristalulu unei oglinde se reflectésa în modulu celu mai fidelu, egoismulu, nesinceritatea și incapacitatea de a governa a partidului, care pana mai ieri si-au datu aerulu a fi nedispensabilu pentru esistinti'a și prosperarea monarchiei.

Comitele Hohenwart au probatu contrariulu, aratandu, ca tocmai acelu partidu esclusivistu și terorisoru, care au usurpatu prin mijlôce neleale supremati'a politica în Austri'a, este autorulu și complicele aceloru incurcaturi și miserii subtu care suferé actualmente monarchi'a austriaca. În numărulu viitoriu speramu a potea pune subtu ochii cetitorilor nostri unu estrasu suficientu din prea interesantulu discursu alu comitelui Hohenwart, care deca nu ne insielamu va fi inca chiepmatu și pôte mai curendu decatu se astépta adversarii sei, a juca unu rolu politicu înportantu în monarchi'a austro-ungara.

Comedi'a de punere sub acusare a cabinetului C. Tisza, inscenata în diet'a din Ungari'a de catra partid'a cusiuthiana s'au terminatu prin respingerea acelei propunerii cu 170 voturi contra 95. O noua proba acêsta, ca responsabilitatea ministerială este inca o dorintia piósa, nu numai în Greci'a și Romani'a, ci și în Ungari'a. A fi ministru séu a fi fostu ministru, de si responsabilitatea este inscrista în constitutiune se pare, ca inca totu mai este unu titlu poternicu la înpunitatea și înviolabilitatea aceloru muritori, cari au fostu chiepmati la acea functiune înalta de statu!

De catva tempu press'a austro-ungara discuta eventualitatea unei noue grupari a poteriloru europene și adeca ele afirma, ca pentru de a contrabalantia dictatur'a esercitata prin Prusso-Germani'a și Russi'a și pentru de a restabili eculibrulu europeanu atatu de multu sdruncinatu în tempulu din urma, s'ar fi facutu o apropiere între cabinetele din Angli'a, Franci'a și Austro-Ungari'a, care la tempulu seu, sar' potea manifesta în modu realu, printr'o aliantia formală defensivă și ofensivă ca cu ocașunea resbelului din Crimea. La aceste aiurari ale pressei dualistice și cu deosebire ale lui „Pester Loyd“ eata cum respunde principele Bismark prin „Nationalzeitung“ unulu din organele sale oficiose:

„Într'unu organu oficiosu din Pest'a ni se da ocașione se audimu o noua variatiune a învechitei melodii, ca în Pest'a din considerare catra Germani'a se mai respectésa inca aliantia celoru trei imperati, de si acuma sar' afla în positiune a castiga cu ajutoriulu poteriloru din vestulu Europei, aceia ce cu ajutoriulu aliantiei nordice Ungari'a n'au potutu castiga. Pana acuma amicitia Germaniei au costatu pe Ungari'a fôrte multu și ca aceea s'au marginitu numai pana la punctulu acela, pana unde au fostu angajatu interesulu germanu. La aceste avemu a respunde, ca nu Germani'a este o piedeca pentru Austro-Ungari'a, ci propriiele ei relatiuni interne. Circurile politice din Ungari'a, cari pórta carm'a statului dela 1867 încôce, si-au pierdutu tempulu celu scumpu cu totu felulu de nimicuri ale vanitatiei loru nationale, pentru care au chieptu atati bani, ca acuma si — au secatu creditulu publicu. Alaturi cu aceste „alotrii“ au datu frane libere dorintiei loru de resbunare natională și ori unde numai au potutu, au sugrumatu pe Slovaci, pe Serbi, pe Romani și pe Sasi în propria loru patrie și acêsta orbire au mersu asia departe, încatu în decursu de ani întregi au defaimatu la tóta ocașionea în modulu celu mai provocatoru poporatiunea slava din nordulu Turciei, în tempu ce ratiunea sanetósă, din contra le înpunea se recunósca de chiamare a Ungariei, precum îi consiliase Kosiuth, a face prin regularea relatiuniloru interne și esterne ale ei, că aceia se o considere că centrulu firescu alu tuturor aspiratiuniloru de libertate ale veciniloru ei. Prin o astfelu de politica Ungar'a si — ar fi castigatu o positiune firma si ar fi facutu prin aceea unu mare serviciu Europei întregi. Dara nu, dupa planulu partidei domnitôre, Ungari'a trebuea se appara în totu loculu că dieulu magiaru purtatoru de biciu și asia trebuea se urmedie, ca statulu magiaru în giurulu seu se nu aiba nici unu amicu, ci din contra se aiba pe cele mai multe state vecine de inamice declarate. Si în acêsta ticalosie Ungari'a pretinde, ca imperiulu germanu cu desconsiderarea propriiloru sale interese se i dea ajutoru séu deca nu, i se amenintia cu o contra-aliantia franceză. Germani'a nu se teme de acêsta.“

Acesta este respunsulu claru și respicatu alu

principelui de Bismark la veleitatile și ieremiadele ungueresci, pe care poterniculu cancelarulu le apretiasa precum merita. Principele cancelarulu scie și este informatu fôrte bine despre „lumbugulu“ liberalu și constitutionalu alu unguriloru, cari în fati'a Europei au sciutu se-si dea aerulu de martiri și victime ale patriotismului, liberalismului și democratiei loru, era în țier'a, pretinsa a loru, teroriséza și despôie totu ce nu este magiaru. Incepe a se face lumina atatu în sferele mai nalte ale monarchiei, catu și în cercurile diplomatiei streine, care a fostu ametita prin oratiunile de scena ale eroiloru de frase din diet'a ungueresca în decursu de 12 ani. Astadi Ungurii nu mai afla crediementu nici chiaru la amicii loru cei mai afectionati de odinióra, acaroru aseptari și sperantie nu le au realizatu nici catusi de pucinu. Ce încredere mai potemu avea noi în ei și ce bine potemu accepta pe viitoriu dela ei? Fara indoiala, ca nici una și nimicu ci — din contra. Ce ajutoru și ce bine pôte accepta cineva dela unu omu, care voiesce se se sinucida, dupa ce si — au ruinatu sanetatea prin o viati'a desfranata și dupa ce si — au prapaditu avereá prin chieptu el nebunesci?

Dela congresulu nationalu bisericescu alu Romaniloru gr.-or. din Ungari'a și Transilvani'a.

(Raportu specialu alu „Tel. Rom.“)

(Urmare.)

Siedinti'a VIII, din 9/21 Octobree 1878.

Siedinti'a se deschide la 9 ôre și se autentica protocolulu siedintiei premergatóre.

Presidiulu presinta o depesia dela dep. Popoviciu Desseanu, prin care cere dela congresu concediu, pentru ca este ocupatu cu culesulu viiloru. Se face din mai multe parti observarea, ca din aceștu motivu nu se potu da concedii, insa congresulu fara privire la motivu acôrda deput. Popoviciu Desseanu concediulu cerutu.

Presidiulu presinta o depesia dela deputatulu Filipescu, a carui mandatulu s'a nulificatu în siedinti'a trecuta pe bas'a regulamentulu. Prin acêsta depesia datata din 6/19 Octobree, Filipescu aviseza trimiterea prin posta a credentialului seu și cere concediu.

Alecsie Popoviciu considera trimiterea credentialului de intardiata și propune a nu se lua în considerare nici credentialulu nici cererea de concediu de ôrece mandatulu deputatului Filipescu este nulificatu prin conclusulu congresului din siedintia trecuta.

Hannia nu este de parere, ca presentarea credentialului ar fi intardiata, caci Sambata n'a fostu trecuta inca a cincea di dela deschiderea congresului. Propune verificarea deputatului Filipescu.

Munteanu crede, ca congresulu nu mai pôte modifica conclusulu seu din siedinti'a trecuta, candu a decretatu nulificarea mandatului a deputatului Filipescu di preuna cu a altoru doi deputati. Mandatulu dep. Filipescu este definitivu anulatu și cerculu electoralu respectivu vacantu, prin urmare alte considerante aici n'au locu. Spriginesce propunerea dep. Alecsie Popoviciu.

Fratesiu dice, ca presentarea credentialului nici decum nu se pôte privi de intardiata, ca-ci Sambata în 7/19 ale curentei congresulu a luat decisiunea, prin care se nulifica mandatulu celoru trei deputati, cari nu s'au prezentatu, și în aceasi di, precum arata datulu depesiei dep. Filipescu s'a insinuat. Nu este vin'a trimitatorului, deca acea depesia a ajunsu la cunoscenti'a congresului numai astadi. Spriginesce propunerea dep. Hannia.

Gaetanu nu vede nici unu rezultatulu practiculu, ce ar poté avé acêsta desbatere. Deca s'a nulificatu mandatulu lui Filipescu, cerculu electoralu totu pe densulu ilu va alege, deca se va verifica acuma, procedur'a este mai scurta.

Cav. Puscariu dice, ca este fapta validitatea conclusului congresualu, prin care se nimicesce mandatulu dep. Filipescu. Insa nimicu nu ne opresce a reasuma conclusulu și dupa ce ne-au venitu la cunoscentia lucruri, cari Sambata nu le poteam sci, nu este decatu ecuitabilu a si modifica conclusulu. Propune a se reasuma conclusulu și pune verificarea dep. Filipescu la ordinea dilei.

Desbaterea asupra acestui incidentu se declara de incheiata.

Babesiu voiesce a mai face unele observari, combata apoi propunerea cav. Puscariu, si afirma, ca mai bine ar fi se se transpuna depesia di preuna cu credentialulu comisiunei verificatóre.

Cav. Puscariu nu este de parere lui Babesiu. Gaetanu crede, ca continuarea desbaterei ar cauza numai o mare confusie în obiectu.

Marienescu citeza §. 4 din regulamentulu, care da deputatiloru unu terminu normatu de 5 dile pentru insinuare. Deca ar avé locu interpretarea cav. Puscariu, congresulu ar trebui se se ocupe pana la sfersitul sesiunei totu cu verificari.

Desbaterea se declara de nou incheiata și cestiunea se pune la votu.

Babesiu nu se pôte retiene a mai face unele observari si dice, ca înainte de a se vota asupra propunerii cav. Puscariu ar trebui se se hotarasca întrebarea, ca conclusulu congresului de Sambata a fostu provisoricu séu definitivu?

Presidiulu pune la votu propunerile facute și se primesce propunerea dep. Al. Popoviciu: a nu se lua în considerare depesia și credentialulu dep. Filipescu.

Presidiulu presinta cererile dep. Antonescu și Nicóra pentru concediu. Congresulu le incuviintieza.

Presidiul prezintă parerea consistoriului metropolitan asupra regulamentului școlilor. Se transpune comisiunii școlare.

Presidiul prezintă niste acte privitoare la școlile granițari. Se predau comisiunii școlare.

Presidiul prezintă o petiție a mai multor comune din valea Almasiului în afaceri de arondare. Se preda comisiunii organizatoare.

Pesteanu face o propunere, ca birul după sesiuni se se plătescă de comunitate biserică și nu de parohii.

Se transpune la comis. pentru regularea parohiilor. Vasilevici face o propunere pentru înființarea unui diar oficial metropolitan. Se transpune unei comisiunii speciale de 3.

Presidiul prezintă suplătorice o cerere de concediu a dep. Sig. Popoviciu. Congresul încuviințează. Urmăz ordinea dilei.

Hanea propune, ca obiectul de la ordinea dilei fiind de natură foarte delicată, se se ia de la ordinea dilei și se se debata în legătură cu raportul comisiunii, ce are a vedea statutul organic.

Babesiu este în contra acestei propuneri.

Propunerea dep. Hanea nu se primesc.

Raportorul comisiunii organizatoare Trombitiasiu, espune încă odată parerile majorității și a minorității în cauză a diferenței escatate între episcopul Caransebesiului și sinodul eparchial.

Bartolomeiu face o schiță scurtă a acestei afaceri. Spune cum eparchia Caransebesiului a fost necesită să se ajute din lipsa de mijloace, totu cu asesorii onorari. Numai la anul 1871, când statul a votat 100,000 fl. pentru biserică noastră, din care suma a primit eparchia Caransebesiului 10,000 fl. a fost în stare să salariseze 3 asessori, adică pentru fie-care senat câte un asesor. — Celu dintăiu asesor din senatul biserică a murit și salariul s'a folosit până la ocuparea postului dreptu stipendiu, iar' oficiul s'a provedut de un asesor onorariu, care a primit o remunerație. Sinodul eparchial a hotărât să ocupe definitiv acest post, și a ales de asesor ordinariu pe unul dintre asessorii onorari. Episcopul însă a refuzat de a întări pe alesul, și din acestu incident s'a nascut diferențele între episcop și sinod. Ambi, episcopul și sinodul, s'au învoit să asterne acestu casu congresului spre apreciere. Majoritatea comisiunii afirmă, ca o întărire a alesului asesoru nici n'a fost de lipsa, de ore-ce elu fu deja mai înainte întărit la alegerea lui de asesor onorariu. Acesta însă nu este așa. Legea se exprima în această privință clar și lămurit. Unde are loc alegere, trebuie să aiba loc și întărire. Faptul este, ca asesorul salarizat s'a alesu, prin urmare alegerea lui trebuie asternută conformu prescripțelor statutului organic episcopului spre întărire. Unu casu analogu s'a intemplat în sinodul archidiece-sanu. Prots. Puscariu, fostu asesor onorariu în senatul biserică, fu ales de asesor ordinariu și sinodul archidiece-sanu a supus această alegere arhiepiscopului spre întărire.

Majoritatea comisiunii susține mai departe, ca întărirea episcopului pôte fi pendentă numai de acele ce le pretinde statutul organic dela asesoru în senatul biserică, adică candidatul se fie preot, se cunoască canoanele biserice și se fie omu nepatatu. Nu numai aceste sunt ce le pretinde statutul organic dela unu candidat pentru asesoratu, ci în prima linie pretinde, ca elu se fie calificatu și bine meritatu pe terenul biserică.

Majoritatea comisiunii dice, ca între unu asesor onorariu și unu asesor ordinariu nu este alta deosebire decatu salariul. Nici asta nu sta. Caci §. 118 alu st. org. prevede casulu, când unu episcopu mōre fara de a-si fi denumit vicaru și dispune, ca conducerea eparchiei în tempulu vacanței este concredita celui mai betranu asesoru dintre asessorii ordinari. Este evidentu, ca și statutul face astfel mare deosebire între asessorii onorari și ordinari. Recomanda propunerea minorității comisiunii spre primire.

Gaetanu este în contra ambelor propuneri și face o nouă propunere în acelu întielesu, ca concludulu sinodului eparchial se se retrimită cu îndrumarea de a-si constitui consistorulu conformu prescripțelor statutului organic.

Episcopul Popasu: Statutul organic este în această privință așa de clar, încatu numai pôte încăpea nici o îndoială. Când mi s'a asternut această alegere spre întărire am precugetatu lucrulu cu totă conștiințioasă ce-mi o înpune pozițiunea de episcopu, și responsabilitatea ce o am contra biserică și contra statul. Si eu nu m'am simțitu îndemnatu a da acelei întăririi binecuvântarea mea. Dreptulu de a nu întări nu mi se pôte trage la îndoială. Cine are dreptu de a întări trebuie să aiba dreptu și de a refusa. Legea pe mine nu me deoblega a spune motivele pentru care am refuzatu aprobarea. Eu stau neclintit pe bas'a legii și ori ce concludu va aduce congresulu eu nu me voi abate de la lege și nu-lu potu urma, până ce concludulu congresului nu va dobândi putere de lege, sancționată de Maj. Sa.

Me rogu deci, a apretiiu aceste considerari isvorite din liter'a legii și din o anima, ce bate numai pentru biserică și natiune și adaogu totdeodată, ca eu la concludulu eventualu alu congresului voi da la protocolu rezervele mele, cuprinse în declarațiunea această.

De altcum declară, ca voi încerca a complana într'altu modu lucrulu, însă nu potu da în fati'a congresului promisiuni precisate.

Babesiu este de parere ca, fiindu această declarație a episcopului de mare însemnatate, congresulu se îndrumă comisiunea a lua în considerare declarația episcopului și se discute de nou obiectulu.

Congresulu primesc propunerea lui Babesiu și ia dela ordinea dilei obiectulu din chestiune.

Raportorul com. organizatoare raportă despre petițiunea com. par. din Brasiovu dela biserică Sf.

Nicolescu în cauză a alegerii episcopilor. La propunerea comisiunii congresulu respinge petițiunea.

Acelasiu raportor propune, ca cu privire la reprezentatiunea mai multor preoti din eparchia Caransebesiului pentru abuzurile la alegeri se decide, a se norma în principiu, ca candidatul la unu oficiu ecleziasticu, facendu abuzuri se i se denege întărirea de contra oficiile mai înalte și la casu, ca acelu candidat se face culpabilu de nou de astfelu de abuzuri se se lipsesca cu totul de candidare.

La propunerea aceluasiu raportor se decide a se transpune propunerile, cuprinse în amintita reprezentatiune, cari privescu încasarea birului și stolei la comisiunea pentru regularea parohiilor.

Propunerea comisiunii organizatoare, a îndruma pe mitropolitulu a face o reprezentatiune în numele congresului la In. ministeriu pentru schimbarea legii de apararea țierei în acelu întielesu, a permite cununi'a tinerilor ce a îndeplinitu etatea de 18 ani, sub cuventu de a sugruma concubinatu — da ansa la o desbateru, la care ia parte Radulescu, Petricu, Hanea, Vasileviciu, Cosma și Traila. Congresulu decide a însărcina pe Mitropolitulu, a cere dela guvernulu sucursulu dirigatoriilor civile la sugrumarea concubinatu și a face o reprezentatiune în întielesulu propuneri comisiunii.

Raportorul Trombitiasiu raportă despre chartia sinodului eparchial din Caransebesiu, prin care cere ca congresulu se interprete p. 11 alu §. 96 și III, VII și VIII din stat. org. La această cerere a datu ansa nise rezoluțiuni ale ministeriului, prin care ministeriulu denega sinodului dreptulu a prescrie contribuțiuni.

Congresulu decide, că eparchia se caute a-si regula prin ajutoriulu propriu încasările aruncaturilor, așa cum voru ierta înapăririle, până la acelu tempu oportunu, cându se va afla de bine a se face din partea congresului o reprezentatiune contra guvernulu.

La ordinea dilei urmăz alegerea comisiunii pentru înființarea unui diar oficial metropolitan.

Congresulu alege în această comisiune pe: cav. Puscariu, Ianculescu, Marienescu.

Sedinti'a se încheia la 1 ora d. a.

(Va urmăz).

Estrasu dintr'o corespondență originală din Bosni'a.

Stria la Octobru anul 1878.

Multu stimate domnule redactoru! Nu știu fi-voi primitu bine, s'eu ba, destulu că nu potu trece cu vederea a nu-ti scrie aici o epistolă scrisă de man'a locotenentulu Iuon Herl'a din regimentulu alu 33-lea, care epistolă a fostu adresată unchiulu meu Tamasiu Mitru din Stria. Epistolă această din Bosni'a este foarte lungă, deci numai acei'a voi estrage, ce multu pretiuită-ti fōia va putea primi în colōnele sale și în fine voi estrage aceea, ce On. publicu va ceti cu placere. Deci se urmedie epistolă această interesantă:

Zvornicu la 2 Octobru st. v. 1878. „Nu știu primitu epistolă mea prima scrisă din Tuzla, — căci respunsu n'am capatatu: éta vinu de nou a-ti scrie mersulu până la Tuzla, voiescu se dicu acelea statiuni, prin cari am trecut până la Tuzla. Aceste statiuni se numesc Siamatiu, Gradaciatu și Srebrenicu. Din Tuzla am mersu la Zvornicu, unde regimentulu nostru va remanea peste ierna; Zvornicul este tocmai langa fluviulu Drin'a, care desparte graniti'a nouă a Bosniei și a districtulu, care l'a capatatu Serbi'a în urm'a tractatulu dela Berlinu.

„Mersulu din Tuzla până la Zvornicu, a urmatu așa că: după o pauză de trei zile, divisiunea de Kees — în această divisiune am fostu și eu — a plecatu peste nise muntii grozavi, cu munitiuni și cu trenurile noastre de companie. Numai ce gafaiam de obosela, chiamam și pe draci din iadu, numai se ni vina spre ajutoriu. La jumetate de cale înainte noastră venii din Zvornicu o deputatiune, care a constat din consululu austriacu și mai multi notabili turcesci din Zvornicu; acestia cu flamar'a alba au adusu veste, că Zvornicul se preda de voia bună și cumca insurgentii turcesci s'au înapăsciatu, vedindu trup'a noastră mare, la care nu se putea opune.

„Nainte Zvorniculu desfășuram drăpelele austriace, music'a militară început a intona, ér noi în urari porniram în Zvornicu. Toti creștinii seraci erau înainte opidulu, fetițele cu flori și cu cunune ne acceptau, toti erau voiosi, toti felicitau pe imperatulu nostru Francisu Iosifu. Poti se-ti închipuescu bucuri'a seracilor creștini, — cari de loc fugira la conaculu turcescu (la comun'a turcescă), unde a fostu depuse campanele lor biserică, D-dieu scie de cându, — de aici încă în diu'a aceea le-au asediatu în turnulu biserice lor, unde trăgându-le s'au adunatu creștinii cu lacrimi în ochi, și au țienutu mis'a divină; mici cu mari dedeau multumita Atotopotintelui, care 'ia scapatu de jugulu turcului fōra omenia.

„Tempulu ne a fostu favoritulu, până în 26 Sept., cându au începutu ploile grozave, atâtea fortune, de cari se te ferisca Dumnedieu. Amu fostu udi până la camasia, apoi si tremuram de frigu, eram cu totii se abdicem de lumea această fatală, încă așa ceva nu am ajunsu de cându sum la militie. Apoi vestimintele noastre cum erau! Când am mersu contra Zvornicu, toti am avut vestiminte bune, noue, acum înse n'ai dá pre ele nici unu cruceriu, de si înainte acesteia am datu sute pentru ele.“

Aici domnulu locotenente isi intrerupe epistolă scrisă cu cerus'a, — apoi pe alta colă cu datulu de 4 Octobru continua:

„Se'mi punu mēs'a pe patu și se scriu mai departe, se-mi asiediu deci laduti'a, iubite unchiule, apoi se-ti mai scriu despre Zvornicu și traiulu nostru în trenulu, apoi în fine se mai vedi, cum necajim. Printre gazette dōra ai si cetitu despre înaintarea noastră, cugetu înse, că mai tare te voru interesă rendurile mele, că-c descrierea unui lucru este mai verificău dela acela, care trage

în necasu, decâtu dela acela, care nici nu a vedutu treb'a.“

„Patulu 'mi este scaunulu, că-cii turcii nemic'a nu-au lasatu, altcum si mai bine imi pare, baremu nu trebuie se me culcu pe ped. . . turcesci. Amu unu căne și o mătia de soci; se vede că aceste animale sunt sincere cătra casa, nu că omenii. Despre cortelulu meu măi tardiu; acum se audiu ceva și despre Zvornicu.

„Înainte cându veniseram în Zvornicu, imi făcemu despre densulu totu felulu de iluziuni, cugetam, că Dumnedieu scie, ca ce orasiu pôte se fia, de nu măi multu, baremu că Stria; dar nu preste multu m'am însielatu în iluziunile mele militare, că-cii abea unu batalionu potu se-se asiedie în Zvornicu, cealalte trupe afora în lagaru.*) Zvornicul este o ruina, încungurată de muntii, are strade înguste, case de lemn, după stilulu turcescu edificate, acoperite cu sîndile putrede.

„Omenii, nu numai că sunt investmanti fōra gustu, dar și densii sunt uriti: cum dice germanulu, prin traiulu lor demoralisat — „ganz abgelebt“ va se dica, mōre fara dile. Femei nici una nu vedi, numai ici-colea se ivesce o creștină, la care se nu te uiti, că te îngretiosiedi, — turcele asemenea sunt urite, cum observăia vre-unu barbatu, de locu -si astupa fisionomiile, — înse acela, care se învesedia, și are minte, totuși le pôte vedea: densele sunt albe ca nēu'a. dar' fōra vietia și fōra frumsetia. De societate nici vorba nu este, te imple uritulu, stai pe pamentu — că-cii scaunu de feliu nu poti capetă — apoi privescu înainte ta că unu nebunu, până ce nu te rumpe fōmea, care, poti astepta până ce va înceta. — Vrendu — nevrendu deci trebuie se meditedi, dēca nu voiescu se flamendiescu.

„Eu amu fostu încortelat langa conaculu turcescu, în o casa, unde a fostu unu haremu, — dar turculu — se-lu scie mam'a padurei — s'a mutat cu totu haremulu seu și mi-a lasatu numai o mătia și câteva porumbi; în cas'a această deducendu după chilia, turculu a avut trei muieri, atātu în chili'a lui, cătu si în a muierilor sale a fostu cea mai mare necuratenia, că si la noi la celu mai prapaditu țiganu. În cas'a această ne-amu culcatu toti oficiarii, ne-amu întinsu mantalele și ne odinremu pe vēr'a gōla.

„În a doua di, din cortelulu această ne-amu mutat într'unu castelu care e edificat într'unu verfu de munte; castelulu acestu este fōra ferestii, ploia prin tōte anghurile se stracura; o ruina întregă, unde nu poti trai, ci vegetă. Nu sumu în stare a descrie necuratenia, spurcaciunea ce ar desemnă mai bine frumseti'a (?) castelului. În pivniti'a castelului acestuia am aflatu vreo 23 de tunuri, 120 de maji de pravu de pusca în buti, munitiuni de pusce și arme și plumbi de mai multe soiuri, apoi în fine si cutite de ale lor ascutite că briciulu, — cu acestea li datina lor a taia fōra mila capulu pruncului și alu omenilor. Până ce vii aici din orasiu — trebuie se-ti dai sufletulu.

„Hei lume, dēca cineva până acuma nu s'a sciutu rogă lui Dumnedieu, — acuma se învétia de singuru! În miseri'a cea mai mare trainu, voiescu se dicu, cu rumu, ca cafea și cu fumatu ne țienem vietii'a noastră nenorocōsa de pe o di pe alta, — de vinu s'eu de unsōre nici vorba, cu untu stricatu ne fierbem mănecarea pucina; repetu traiulu nostru, este de compatimitu.

„De cumva se va organiză posta, așa că se potu obtiene și pachete, te rogu atuncia, dorite unchiule, de si decandu sumu militariu nu te-amu rogatu, acum înse pe toti sântii te rogu, tramite-mi elisa, siunca si vinu, — aduti aminte de acei'a cari sunt în departare, de aceia, cari -si periclitēza vietii'a si-si vēră sângele pentru imperatulu nostru, dicu aduti aminte si atunci în adeveru ti se va iertă peccatele. În vietii'a ta marimōsa, mai nobila fapta nu vei face, ca atunci, cându iti aduci aminte de militarii romani, cari rīdu de mōrte.“

Pe langa plansori si pe langa esprimari fōrte triste d-lu locoteninte -si finesce epistolă, — care spune adeverulu vietuiri militarilor nostri din Bosni'a: vedemu fōrte claru cătu patimescu, cătu suferu bravii nostrii luptatori. Aicea se vede înse, că ostēnulu romanu cu placere suferu pentru imperatulu seu, care cugetu, ca nu-si va lasa fi cu tempulu ai renumeră cu laurii cuventi ai gloriei și ai vietuiri fericite.

E. N. Pucea.

Sciri diverse.

— (Sesiunea din anul acesta) a Congresului nationalu biserică alu Romanilor gr. or. s'au terminat luni în 23/4 l. c. O mare parte a deputatorilor atātu clericali cătu si mireni au plecatu încă în acea di spre casa. Ilust. Loru d-ni episcopi alu Caransebesiului și alu Aradului au plecatu marti, cu acelasiu trenu, cu care pleca și Escel. sa baronulu de Ringelsheim fostulu comandantu militar alu Transilvaniei, care au fostu transferatu la Brünn. Din partea garnisōnei au iesitu la gara o companie de onore cu stindardulu regimentulu și cu music'a militară, care înainte de a pleca trenulu esecuta înainte peronului, mai multe piese musicale, era la suirea bar. Ringelsheim în cupeu intona serbatoresculu imnu popularu. La plecarea iubitelui și stimatulu comandantu au fostu presenti toti generali, oficiarii superiori și întregu corpulu oficiarilor, era din partea civilă autoritatile, cu comitele supremu și cu primariulu cetatii în frunte, mai multi reprezentanti ai corporatiunilor locale și unu mare numeru de publicu de ambe secsele. La semnalulu datu pentru plecare, gar'a resuna de sincere și puternice strigari de urale repetite, pentru ilustrulu calatoriu, ce se despartea din mijloculu unei poporatiuni și dintro provincie, unde în decursulu înaltei, delicatei și înapăscantei sale functionari în decursu de 8 ani de dile a sciutu se-si castige simpatihile atātu ale armatei, cătu si ale poporatiunei civile fara deosebire de nationalitate. Noulu comandantu militar alu Transilvaniei generalulu Bauer se ascēpta se sosēca cu trenulu de astadi.

*) liberu, sub scutul coriului.

— (Invitare la balulu) ce se va arangia cu ocaziunea adunării generale a societății pentru fondul de teatru romanu in 17 Novembre 1878 c. n. in Alb'ul'ia in sal'a chioscului promenadei din orasiu in favorea societății pentru fondul de teatru romanu si a soldatiloru raniției in Bosni'a. Pretiulu de intrare: pentru persóna 1 fl. v. a., pentru familia 2 fl. v. a. Oferte se primescu cu multiemire si se voru publica. Bilete de intrare se capeta in s'ra balului la cassa, pâna atunci in negotiati'ra d-lui Antoniu Csiki. Inceptulu la 8 ore s'ra.

Comitetulu arangiatoriu.

— (Unu procurorulu russescu modelu din Bulgari'a) Cetimu in „Resboiulu: Politi'a capitalei, aflandu din epistol'a ce ia adresatu banditulu Serdaru, ca elu se afla la Rusciucu, a tramisu acolo pe unu agentu investitu si cu o adresa a consulatulu Russiei de aci catra gubernatorulu din Rusciucu. Infaciandu-se gubernatorulu, acest'a tramite dupa procurorulu. . . Inse cine este procurorulu acolo? Se nu pufniti de risu, iubiti cetitori, ca-ci ve spunemu unu faptu pozitivu, pe care ilu garantamu. Procurorulu actualu din Rusciucu nu este altulu de catu acelu Popoff, fostu elevu alu scólei de medicina din Bucuresci, care in anulu trecutulu a spartu o cassa de feru din contoarululu dlui Nicolescu din strad'a Lipsani, furandu o multime de bonuri ale dlui maioru Moescu si care, dupa ce a fostu prinsu la gar'a dela Tergoviste, in momentulu candu voi'a se plece, a fostu condamnatu, — déca nu ne incelamu, — la cinci ani de inchisóre. Fiindu inse transportatu spre penitentiariulu Dobroveti'u a scapatu si s'a dusu peste Dunare, ér' acum este procurorulu la Rusciucu. Agentulu nostru, spunendu gubernatorulu din Rusciucu cine este acelu procurorulu, i-a mai atrasu atentiunea, ca elu este si amicu intimu alu banditulu Serdaru; prin urmare, acestu din urma cu greu se va poté prinde prin concursulu lui Popoff. Gubernatorulu i respunde, ca Popoff i-a datu parol'a de onóre, ca se va face omu de isprava, si de aceea l-au numitu in functiunea de procurorulu. Cu tóte in acestea Serdaru nu s'a prinsu; dér' ceea ce constatamu acésta impregiurare este, ca unulu din cei mai inportanti magistrati din Rusciucu a esitu din facultatea „Vacaresci.“ (inchisóre Bucuresciloru) Minunata justitia voru avé bulgari!

— (Erata.) La articolulu din Nr. trecutulu intitulatu „Recensiune literara“ s'au stracuratu o eróre de corectura, pe care ne grabimu a o corege, si adeca in lini'a pen-ultima in locu de: „indrepte registrulu din limbei romane etc. se se cetésca: „indrepte registrulu limbei romane, ca-ci altmintrea voru remanea ca modelu de absurde.“

Recensiune literara.

II. „Ai carte, ai parte,“ romanu umoristicu, dupa cum ilu numesce autorulu, inca s'a anuntiatu in foi'a acésta, atunci inse nu ne-amu datu nici o parere asupra lui, fiindu ca nu lu-cetisemu. Venimu deci se ne facemu reflesiunile acum.

„Ai carte, ai parte,“ este primulu romanu originalu in limb'a romana ce póta titulu de „umoristicu.“ Este intr'adeveru o ideia fórté nimerita din partea dlui Alexi, d'a predá publiculu istorióre in forma picanta, umoristica, ca-ci prin acésta se provóca fórté gustulu de cetire. Pe cátu este inse de recomandabile acestu modu de scriere, pe atát'a este elu si dificilu, pentru ca recere unu talentu deosebitu; dorinti'a singura, nu este de ajunsu.

Pentru ce?

Éta mai antáiu notițiile facute asupra opulu.

Istori'a se petrece in „Bidinesci,“ orasiu ce nu existe nice 'n ceriu, nici pe pamentu si nici nu póte existe. Unu asia numitu Ghitia Popirtia (nume romanticu séu comicu?) se preamba pe strada cu vedu-v'a Todora si amendoi intrara la matusi'a bebrána a acesteia. Popirtia si Todora erau logoditi in secretu. Todora trecea de femeia fórté avuta, d'aceea Bidinesceni nu si-poteau esplicá logodirea ei cu unu parvenitu cu atatu mai vertosu, ca dens'a avea patru fete mari si doi feciori. Aici ne spune „romancierulu“ ca in orasiu murise unu hagiú bebranu, fórté avutu, lasandu unu testamentu de urmatoriulu cuprinsu: Tóta averea o testezu nepotulu meu Ghitia Popirtia cu conditiune se ia de socia pe Victori'a, fiic'a jupanesei mele de casa, Uti'a. La casu d'a nu se invoii la acésta casatoria, se fia nepotulu meu indetoratu a platí fetei respective sum'a de diece mii fiorini. — Uti'a scia secretulu testamentulu, si fiindu-ca fiic'a ei érá inamorata de avocatulu Orfanescu, staruesce cu totu pretiulu, se scape de Popirtia inca pana a nu se publi-

ca testamentulu, de care elu nu scia nemicu, cá in urma, capetandu cele diece mii, Victori'a se se póta casatori cu Orfanescu. Primulu pasu ii succede, ca-ci logodn'a lui Popirtia érá oper'a densei. Ba inca, acesta crediendu ca tóta averea eredita este unu bagatelu, totu la intrigele Uti'e, inchiaie cu Todora unu actu notarialu, prin care partea ce ar stricá logodn'a, se obliga a plati celei-lalte sum'a de douediece mii fiorini. Intr'aceea se publica testamentulu. Popirtia, pe bacea onoru informatiuni luate dela avocatulu Capiu, logodn'a cu Todora o declara de stricata, ér' actulu notarialu de nullu, si promitte, ca conformu testamentulu, va luá de socia pe Victori'a, pe care nice nu o cunoscea; in fapta, elu credea, ca acésta, ca logodita cu Orfanescu, ilu va refusá si astmodu va fi scutitu si de platirea celoru diece mii. Uti'a reusesce prin intrigi a face pe Popirtia se nebunésca si astfeliu tóta averea se remana pe man'a fetei sale, care se si cununa cu Orfanescu.

Acesta ar fi cuprinsulu din care unu „romancieru“ bunu, ar poté face o naratiune interesanta si atragutóre, pana candu sub pén'a pretentiósá a dlui Alexi, ea este o adeverata tortura pentru cetitoriu. Tiesetur'a materiei este lipsita de unu planu bunu si scrisa fóra nici unu spiritulu; o monotonia dela inceputu pana la fine, repetitiuni nesuferite si nici o situatiune, care se 'ti escite curiositate, precumu intr'adeveru se intempla in „romancierii“ cei buni, si déca in capitulu din urma nu ni-ar spune simplu ca Popirtia a nebunitu, ai fi p'aci se credi, ca dóra ilu va pune la mésa impreuna cu cei-lalti, ca-ci, din cele precedente, „romancieru“ ar trebui se fii spre a poté gáci cugetulu autorulu.

Cata diferentia intre romancierii, cari pretindu a fi romancieri si intre aceia, cari sunt in fapta!

Romancierulu bunu se va folosí de ex. de momentulu insemnatu, candu vrea se scape de unu personajulu principal, d'aceea va intrebuintia tóte mijlócele, evenimetele si motivele ce au precusu, de ex. alienarei, le va descrie cu atát'a vivacitate si arta, cu atát'a sentimentulu, in catu lectorulu tremura, ca are se se 'ntemple vreo catastrofa. — Cum face d. A.? Densulu, temendu-se ca lectorii nu sciu ca eroulu si-a pierdutu mintile, vine si ne spune. Poftimu situatiune!

Asemenea situatiunea capitulu din urma. Maxim'a „finis coronat opus“ are valóre si aici. Cu catu unu autoru va deslegá mai bine incurcaturile prin cari a ténutu incordata atentiunea lectoriloru, cu catu scen'a finala va fi mai scurta, cu atata ea va face mai buna impressiune. Lectorii, totu de-una, mai bine se ascepte ceva, de catu se li se spuna prea multu.

Dlu Alexi isi termina opulu intocma cá in povestile poporali, isi aduna tóte persónele, le chefuesce cu vinu si apoi intinde vorb'a, firesce cá si candu e omulu intre pabara, de nu mai scie, ce díce, face o descriere séca de mai multe pagini, care se potea espune in cateva sententie, in fine inchiaie cu urmátóreá frasa care poté serví totu odata si cá proba de elegantiá de stilu: „Lelea Uti'a inse, care fusese invinsa de poterea vinulu, staturse dela o vreme incóce cu capulu plecatu spre mésa. La vuietulu pricinuitu de Capiu, tresari din ametiél'a ei si privi cu ochii sgáiti spre Todora dicundu cu gur'a balbainda, geába, geaba, coconitio, vedi ca amu dreptu cu vorb'a mea: Ai carte, ai parte!“

Limb'a este cátu se póte de pestritia, intielegemu nice culta alésa, nice ordinara de Mahalale, unu mixtum-compositum, precumu nu póte existe de catu in Bidinesci. Aflamu de ex. cuvinte cá: perdafu, bizue hazliu, stomachicon, svonu, pizma, vreme, césornicu, filotimia, ipokimena, noima, istericale, anostu, duchu, blagoslovitu etc., de alta parte: sacru, spiritulu, vociferá, interiectá, transiá etc. etc.

Totu aci gasimu cuvinte formate dupa o gramatica póte inedita, a dlui Alexi, de ex. defínatu, confusiatu. Mai departe vedemu, ca verbulu „remanere“ forméza preaperf. „remanesera,“ a „urá conjunctivulu“ se urasca in locu de se „ureze,“ ér' substantivulu „umeru“ este de genulu femininu: umerá. (Avisu societatiei acad.!). Asemene, frase ca „mume-si,“ „fiie-si,“ „mirese-si,“ in locu de „mumei sale,“ „fiiei“ „miresei sale“ se voru poté pronunú in suburbiile Brasiovulu, dar unu „romancieru“ bunu nice candu nu le va introduce in literatura.

Dar abstractiune facundu dela acesteia, intrebamu ce scopu a avutu autorulu prin publicarea lucrarei sale.?

In tempulu acesta candu demimond'a ocupa unu terenu totu mai largu, candu demoralisarea detestabila

infectéza si páturile claselorulu celoru de josu, ruinandu astfeliu bas'a societatiei, omenimea, acum, dícu, este unu pecatu neiertatu, este crima a militá pentru estinderea acestui torentu epidemicu! Si éta, aci vrea se-si castige d. Alexi meritu si inca sub seducatoriulu nume de „Ai carte, ai parte!“

Titlulu opulu nu sta nici intr'o legatura cu contextulu. Autorulu vrea póte se face parada, cugetandu ca astfeliu va seduce publiculu. In locu de „ai carte, ai parte“ ar fi potutu díce: „ai carte, n'ai parte,“ fiindu ca Popirtia, omu cu carte, a fostu celu insielatu, séu „n'ai carte, ai parte,“ ca-ci Uti'a a fostu prósta, fóra picu de invetiatura, si totusi a ajunsu aceea ce a doritu. Dar... ce ne sfarmamu capulu cu titlu'a? autorulu a trebuitu se dée o titula opulu, si a alesu care i-a placutu! basta. —

In totu romanulu botezatu „comicu,“ noi dupa o lectura facuta cu atentiunea receruta, sinceru dísu, nu amu aflatu nici o situatiune care ar meritá a fi numita comica, dar nici chiaru grotesca. Singuru numai aceea póte trece de comicu si acésta, intr'adeveru este comicu, ca din gresiéla de condeiu autorulu si-a numitu romanulu seu comicu; pentru ca déca romanulu „Ai carte, ai parte“ pretinde a fi unu romanu comicu, apoi nu scim cum se numimu romanele unui Boz (Ch. Dickens) citandu unu adeveratu romancieru umoristicu, séu si numai atatu de multu gustatele scrieri umoristice ale unui Saphir séu Hackländer?

Inchierànu exprimandu-ne dorinti'a, cá unu autoru alu unui romanu, mai pre susu de tóte, se studieze technic'a unui romanu, inainte d'a publicá asemeni incercari de stilu nereusite, se 'si dée contu despre adeverat'a insemnate a unui romanu, altumentrea pe langa tóta pretentiunea de romancieru séu publicandu chiaru opere a la „Onufrie,“ nu va fi in stare se produca ceva bunu. Petra-Petrescu.

Castigulu celu mare event. de 375,000 Marci.	Anunciu de Norocu !!!	Castigurile sunt garantate de Statu.
---	---	--

Invitare la participarea sortilor de castigu

alu marei loterie de bani, garantata de Statulu Hamburg, in care castigurile sicure trebuie se fia de preste

7 milióné 790,000 Marce.

Castigurile acestei loterie favorabila de bani, care conformu unui planu fisu cuprinde numai 82,500 losuri, sunt urmátórele si adeca:

Castigulu celu mai mare este eventualu de: 375,000 Marce.		
1 Premie de 250,000 Marce	304 Castiguri a 2000 Marce	
1 Castigu a 125,000 Marce	3 Castiguri a 1500 Marce	
1 Castigu a 80,000 Marce	10 Castiguri a 1200 Marce	
1 Castigu a 60,000 Marce	502 Castiguri a 1000 Marce	
1 Castigu a 50,000 Marce	621 Castiguri a 500 Marce	
1 Castigu a 40,000 Marce	37 Castiguri a 300 Marce	
1 Castigu a 36,000 Marce	675 Castiguri a 250 Marce	
3 Castiguri a 30,000 Marce	40 Castiguri a 200 Marce	
1 Castigu a 25,000 Marce	36 Castiguri a 150 Marce	
6 Castiguri a 20,000 Marce	22850 Castiguri a 138 Marce	
6 Castiguri a 15,000 Marce	10 Castiguri a 135 Marce	
1 Castigu a 12,000 Marce	1950 Castiguri a 124 Marce	
24 Castiguri a 10,000 Marce	75 Castiguri a 120 Marce	
2 Castiguri a 8,000 Marce	4 Castiguri a 100 Marce	
3 Castiguri a 6,000 Marce	3450 Castiguri a 94 Marce	
31 Castiguri a 5,000 Marce	3950 Castiguri a 67 Marce	
61 Castiguri a 4,000 Marce	35 Castiguri a 50 Marce	
4 Castiguri a 3,000 Marce	3950 Castiguri a 40 Marce	
	3950 Castiguri a 20 Marce	

Aceste castiguri ajungu in 7 serii in pucine luni la o tragere sigura.

Prima tragere a castigurilor este fisata oficiosu si costa intregulu losu originalu numai **3 fl. 40 cr. v. a., unu diumetate de losu originalu numai 1 fl. 70 cr. v. a., unu patraru de losu originalu numai — fl. 85 cr. v. a.**

Aceste losuri originale garantate prin Statu, (era nu promesse oprite) se espedésa pre langa tramitarea francata a pretiulu, chiaru in cele mai indepartate regiuni.

Fiacare participatoru primesce fara ca se me provóce dela mine gratis pre langa losulu seu originalu si planulu originalu provediuju cu marc'a Statulu si indata dupa tragere si lista oficiosá a trageriloru.

Platierea si espedarea baniloru castigati la interesenti se face din partea mea directu, promptu si cu cea mai mare discretiune.

Orice comanda se pote face simplu prin asemnatiune — mandate — de posta.

Se se adreseze deci cu tóta increderea comandele relative la tragerea apropiata, pana in

15. Novembre a. c.

la (49) 4—4

Samuel Heckscher senr.,

Banchieru si comptoaru de cambii in Hamburg.

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura se curéza siguru prin

Allopolu de plante Schneeberg a l. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea mediculu, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, gripa, ragusiéla, tusa si trózna. Multi cumperatori marturisescu, ca numai suculu acestui-a au a-si multiami somnulu placutu.

Escellentu este suculu acest'a, cá preservativa pe tempu neguros si aspru.

In urma gustulu fórté placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferé de plumani inse, o trebuintia; cantaretiloru si oratoriloru contra voci inchise séu ragusite, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovéda despre efectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. **Oppolzer**, rectorulu magn. la universitateá c. r. din Vien'a, ilu folosesce cu celu mai bunu esecu in spitálu, precumu si la persóne private.

Asemene s'a aflatu recomandabilu si s'a prescriis adese suculu acesta de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmátórele scrisori recunoscutóre:

Testimoniu.

Fiulu meu de sieae ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in cátu me temeam cá nu cumu-se se se ineece; intru acea a slabitu cu totulu si a fostu atátu de debilu, in cátu abia stá pre petióre. Atunci mi-s'a recomandat allopolu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilocu minunatu, indata dupa intrebuintarea primei sticle a mai incetatu tusa, dupa a dou'a sticla cautá bene afora copilulu, a venitu la potere si de atunci e depliu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in cátev'a dile, prein midiloculu acest'a, de o tusa mare si ragusiéla.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculósa a copiiloru mei si dorescu cá acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tóte partile prein omenimea suferinda.

Platz, 6. Martiu 1855.

Anton Just.

Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite cátu mai in graba inca 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopolu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle afu cá dorerea de pieptu si guta, pre cumu si respiratiunea scuta se micioréza pre di ce merge, pentru ace'a rie

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capatá dein celu mai próspetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tóta stim'a se subséma

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopolu de plante Schneeberg este unu medicamentu fórté usiatoriuu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de reconandatu in casuri de astfeliu de bóte.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Die! Folosindu in desiertu diferite midilóce pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopolu de plante Schneeberg anuntiatu de d-ta, care se poté recomandá pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintarea celui d'antain exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acésta medicina minunata, sanatatea mi se restaurá pe depliu. Multiamindu-si Dlu meu, din tóta anim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857.

W. J. Pock.

Domnulu meu! (21) 24

Dupa ce prin intrebuintarea allopolu d-tale amu scapatu cu totulu de tusea unea si de ragusiéla impreunata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacutóreloru rezultate ale acestui allopolu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu fórté obligatu a 'Ti multiami din tóta anim'a pentru acésta inventiune salutaria, cum si a recomanda acésta medicina probata, dupa a mea convictiune, la toti cáti suferu de pieptu si mai vertosu cantaretiloru. Cu perfecta stima

Peisching, 25 Juniu 1857. Joano Bauer, docente.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositulu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopolu de plante genuinu se mai afla in

Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciante.

Aradu: F. Tones & Comp.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Alba-Julia: Juliu Fröhlich, apotecariu.

Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Sighisior'a: J. B. Teutsch, comerciante.